

WONINGBOUW IN HET ENTREPOT-GEBIED TE AMSTERDAM

Atelier PRO architecten te Den Haag
ontwerp Hans van Beek

Vorgeschiedenis Het Oostelijk Havengebied boette al spoedig na zijn ontstaan aan betekenis in als belangrijke doorvoeren. Na het vertrek van de KNSM (Kon. Ned. Stoomboot Mij.), werd in 1978 het gebied met zijn kaden en pakhuizen aan zijn lot overgelaten. De stormachtige woonboot- en woonwagencentwikkelingen daarna onderstreepten de potentie van dit gebied aan de oevers van het IJ. Het structuurplan voor het Oostelijk Havengebied uit 1985 voorziet in een overwegende woonbestemming, waarbij de structuur van de havenbekkens nagenoeg intact blijft.

Opdracht In september 1987 kregen vijf architectenbureaus van de dienst Volkshuisvesting en woningbouwvereniging 'De Doelen' een studieopdracht. Als leidraad diende een stedenbouwkundig model van DRO (Dienst Ruimtelijke Ordening). In mei 1988 werd het plan van PRO voor uitwerking aanbevolen.

Situatie Het havengebied roept de nodige fantasie op, maar ook de nodige vraagtekens. Met name over die vraagtekens was

al veel geschreven. In zowel de notities van DRO en De Doelen, als van de Amsterdamse Raad voor de Stedebouw (ARS) wordt gewaarschuwd tegen het isolement. Het project zou een belangrijke schakel moeten worden tussen het toekomstige woongebied en de Indische buurt. Daarom is door DRO gekozen voor het stedenbouwkundige concept van een carré over het water, als brug tussen het oude en het nieuwe wonen.

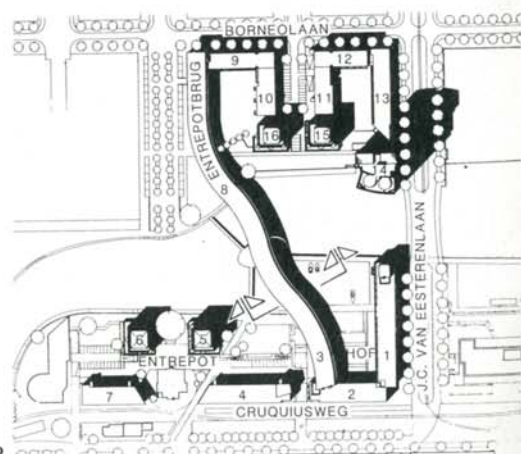
Ontwerp PRO heeft gezocht naar een manier om dit grote gebaar intact te houden, maar het zo te deformeren dat

- a. een grotere verscheidenheid aan woonvormen zou kunnen ontstaan;
- b. een betere invoeging van het grote gebaar in de stedelijke structuur wordt bewerkstelligd.

De belangrijkste 'aantasting' van het carré wordt gevormd door een diagonale, flauw golvende wand. Hiermee wordt gereageerd op de richtingverandering van het water, wordt de omsloten (water)ruimte beter van maat en ontstaat er als vanzelf een grotere verscheidenheid aan woonmilieus,

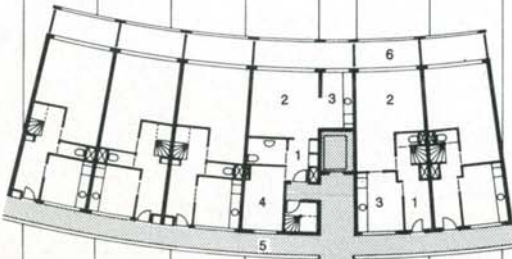
1 Uit het noorden, over het water gezien richting Cruquiusweg. Rechts een urban villa, links het slingerende bruggebouw

2 Situatie 1:5000

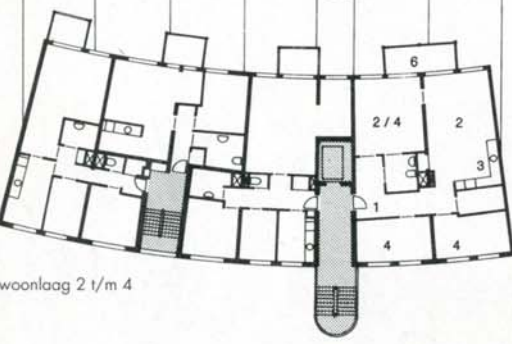

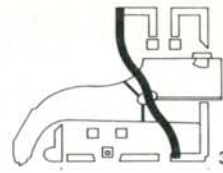
woonlaag 6

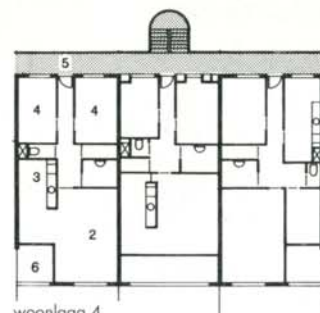
woonlaag 5

woonlaag 2 t/m 4

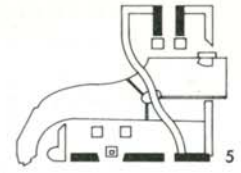
3

woonlaag 4

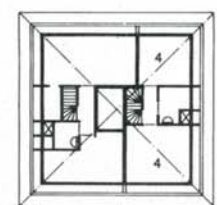

woonlaag 1 t/m 3

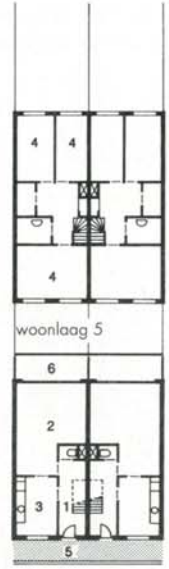

5

- 1 ingang
- 2 woonkamer
- 3 keuken
- 4 slaapkamer
- 5 galerij
- 6 balkon
- 7 loggia
- 8 dakterras

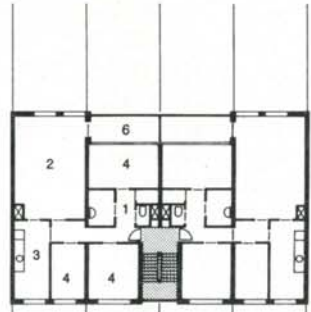

woonlaag 9

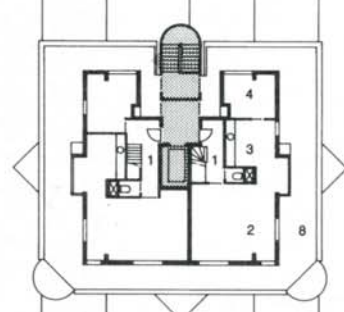

woonlaag 5

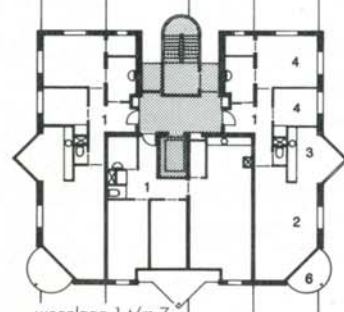
woonlaag 4

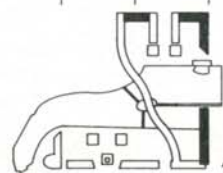
woonlaag 1 t/m 3

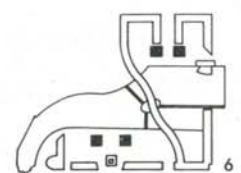
woonlaag 8

woonlaag 1 t/m 7

4

6

- 3 Blok 3, 8 1:500
- 4 Blok 1, 9, 12, 13
- 5 Blok 2, 4, 7, 10, 11
- 6 Blok 5, 6, 15, 16

- 7 Uit het noorden, gezien langs de oostgevel van het bruggebouw richting binnenhof tussen de blokken 1 en 13
- 8 Doorsnede 1:300, zie situatietekening
- 9 Westgevel van het bruggebouw

deels binnen deels buiten het nieuw uitgelegde kader.

De poort tegenover het oude Veemarktgebouw blijft, maar wordt nu door de wegbuigende wand minder monumentaal. Het losse woonblok langs de Cruquiusweg markeert nog wel het hoekpunt van het oorspronkelijke carré, maar vormt tevens een tweede 'poort' waarin het oude douanegebouwtje ligt, dat als vanzelf de visuele as van de fietsroute aan de overzijde van het water aan zich bindt.

Deze as wordt nog versterkt door twee woontorentjes en de monumentale boom die op deze wijze gespaard kon blijven. Door dezelfde torentjes op de andere oever, maar nu binnen het 'gedekte carré' te herhalen, wordt het 'binnen en buiten' verder gerelativeerd en wordt de zichtas op het Veemarktgebouwtje over het water opgepakt.

Het handhaven van het douanegebouwtje voegt niet alleen iets waardevols toe aan het plan, maar zorgt ook voor een verflechting van het plangebied met de Veemarktbebouwing aan de overzijde van de

- 1 doorsnede pijlers
- 2 galerij
- 3 maisonnette
- 4 appartement

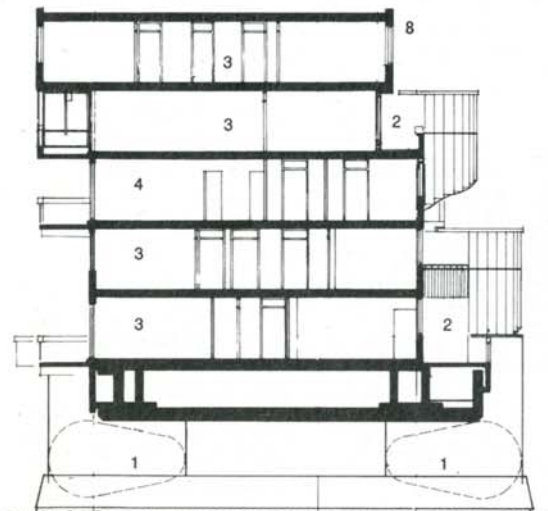

foto 1 Peter de Ruig, Den Haag; overige Van der Vlugt & Claus, Amsterdam

- 10 Een van de vier urban villa's in het plan
- 11 De westzijde van de blokken 1 en 13
- 12 Achterkant van het aan de Cruquiusweg gelegen blok
4 met links de balkons van een urban villa
- 13/14 Details voor- en achtergevel van het bruggebouw

Cruquiusweg, waar soortgelijke historische elementen gehandhaafd zijn. Ondanks de deuk in het carré, blijft het grote gebaar aanwezig en juist dankzij die deuk nestelt het totaal zich op z'n plek. Door de koppeling van de zichtassen worden beide oevers nog nadrukkelijker verbonden.

Het wonen De variatie op het stedenbouwkundig idee in vorm en bouwhoogten maakt de randvoorwaarden voor het wonen optimaal: in plaats van een knellend carré dat het wonen tot een introvert gebeuren maakt, ontstaan er nu verschillende woonsferen binnen en buiten, gesloten en open, hoog en laag, onderling verbonden door de golvende wand en gemarkeerd door de toren.

De variëteit in woonsferen wordt verder opgevoerd, doordat in het plan diverse categorieën voorkomen: de torentjes zijn in de premiekoop, de hoge woontoren zal in de vrije sector worden uitgevoerd. De rest is sociale huur.

Vanuit de te verwachten heterogeniteit van bewoners is ook bij de uitwerking van de woningen gestreefd naar een maximale variëteit, binnen het budgettaire kader van het Norm Kosten Systeem. Dit geldt voor zowel de woningplattegronden als voor de woningontsluiting (217 stuks).

In verband met de beheersbaarheid is zoveel mogelijk uitgegaan van portiekontsluitingen. De portiek is een goed beheersbare ontsluitingsvorm, die echter bij de hogere lagen wat bezwaarlijk wordt. Daarom is zoveel mogelijk gebruik gemaakt van liftontsluiting op de bovenste lagen. Bij het situeren van de woningen is ervan uitgegaan dat aan het openbare gebied zoveel mogelijk 'woonuitstraling' zou moeten zijn. Daarnaast is het wonen zoveel mogelijk op de zonzijde gesitueerd.

Er is sprake van gesloten en besloten bouwblokken. Omdat de ruggegraat van het plan niet langer het carré is, maar de gegolfde wand, is deze wand in zes lagen uitgevoerd. In dit woonblok is gekozen voor een gemengde portiek/galerijontsluiting. Daarmee kon ook de ontsluiting boven het wa-

12

ter logisch worden opgelost. Doordat, zij het bescheiden, ook van liften gebruik wordt gemaakt, is de toegankelijkheid binnen het project groot. In het plan zijn een aantal ADL-woningen voor gehandicapten opgenomen, evenals een service steunpunt (ADL-unit). Het wonen kan binnen het schema variëren van uiterst individueel tot een zekere mate van groepswonen.

Verkeer/parkeren Het plan heeft een duidelijke ontsluitingsstructuur: de auto blijft in principe aan de buitenrand, de woonhoven blijven autovrij, onder de hoven wordt geparkeerd.

Voor voetgangers en ook voor fietsers is het gebied maximaal doordringbaar, met steigers en wandelpaden. Daardoor ontstaat een netwerk met een fijnere maaswijdte, wat een zekere levendigheid in het gebied introduceert, zonder afbreuk te doen op de privacy van de binnenhoven. De oude douanemuur in het water is tot 30 cm boven het water gesloopt en wordt voorzien van een loopdek. Hierdoor ontstaat een waardevolle toevoeging: een wandelstraat die uitkomt bij een restaurant midden in het water, waar boten zorgen voor een kleinschalig milieu. De wandelpier deelt binnen het carré de ruimte in en scheidt een buurthaventje binnen het plan.

In welk nieuwbouwwedebied is het leuk om 's avonds nog een ommetje te maken? Hier wel. Op een aantal punten zijn prachtige uitzichten, terwijl het wandelen op de douane-pier midden in het water, zo mogelijk dwars door een (woon)botensfeertje, een echt feest kan worden.

Namen en getallen

Studieopdracht: Hans van Beek, Leon Thier en Wolter Nuis

Medewerkend ontwerper: Frans Dirks

Adviseurs: Aronsohn Raadgevende Ingenieurs BV, Rotterdam (constructie)

Opdrachtgever: Woonstichting De Doelen, Amsterdam namens Woningbouwvereniging Het Westen, Amsterdam

Hoofdaannemer: Boele & Van Eesteren BV, Amsterdam

Tuinarchitect: Gebr. v.d. Tol, Amsterdam

Data: opdracht 1988, ontwerp 1988-1990,

bouw 1989-1991 (1e fase)

Maten: opp. bouwterrein 17.750 m², bebouwde opp. 8100 m², bruto vloeropp. 20.810 m², bruto inhoud 81.310 m³

Kosten: stichtingskosten f 34.720.000,- (217 huurwoningen); bouwsom f 30.602.250,-, incl. installaties, excl. inrichting, honoraria en BTW

13

Atelier PRO

14